

SUSTAINA *B*UL

DÉ DUURZAAMHEIDSRANGLIJST VOOR HET HOGER ONDERWIJS

2016

Hogeschool Leiden

Puntenoverzicht

Categorie	Maximaal te behalen score	Behaalde score
Onderwijs	35	31
Onderzoek	27	22
Bedrijfsvoering	85	60
Algemeen	12	9
Energie	23	15
Inkoopbeleid	5	5
Eten en drinken	13	8
Financiën	10	5
Afval	10	7
Emissies	7	6
Mobiliteit	5	5
Integrale benadering	33	33
Algemeen	3	3
Samenwerking	10	10
Sociale duurzaamheid	12	12
Successen en uitdagingen	8	8
Totaal	180	146

Onderwijs

1. Aanbod cursussen & minoren – Biedt de onderwijsinstelling minoren en/of cursussen aan gericht op duurzaamheid, die inzichtelijk en toegankelijk zijn voor iedere student aan de instelling?

10 punten

Ja (+ link naar duurzaamheids cursussen/-minoren/-bachelors/-masters of ander bewijsdocument + uitleg toegankelijkheid)

Hogeschool Leiden biedt twee minoren aan die én op duurzaamheid zijn gericht én voor iedereen toegankelijk zijn: de minor 'Global Awareness, Sustainable Development in a Global Perspective' en 'Sustainable Leadership'(v/h Duurzaam Ondernemen). Met name de minor Global Awareness trekt ook studenten van buiten aan: van andere Nederlandse Hogescholen via Kies-op-Maat, maar ook van buitenlandse partnerinstellingen. De minoren zijn beide ook te vinden via Kies-op-Maat: <https://kiesopmaat.nl/modules/hlei/-/137711/> en <https://kiesopmaat.nl/modules/hlei/-/137729/> Ons honours-programma, met als ondertitel 'Duurzaam leren, duurzaam innoveren' is toegankelijk voor studenten van alle opleidingen van Hogeschool Leiden. Kijk hier voor meer informatie: <https://www.hsleiden.nl/opleiden/onderwijsvisie/honoursprogramma/index> Als laatste zijn twee minoren opgenomen (Sociaal Ondernemen en International Health Development) die op duurzaamheid zijn gericht en toegankelijk zijn voor studenten van meerdere opleidingen.

10 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. Geweldig om te zien dat er twee minoren gericht op duurzaamheid worden aangeboden aan alle studenten, zowel binnen als buiten de onderwijsinstelling. Helaas kan de ranker de ondertitel "duurzaam leren, duurzaam innoveren" niet terug vinden op de webpagina's van het honours-programma.

Onderwijs

2. Aanbod voor groot publiek – Biedt de onderwijsinstelling duurzaamheids cursussen, -lesmaterialen, –MOOCs* of kennisconferenties/workshops aan, die openbaar toegankelijk zijn voor groot publiek buiten de instelling?

5 punten

Ja (+ link naar cursussen of document met cursusbeschrijving)

Hogeschool Leiden streeft ernaar om jaarlijks minimaal één activiteit op dit gebied te organiseren, met minstens regionale uitstaling. Zie hiervoor ook ons beleidsdocument 'Nota Maatschappelijke Verantwoordelijkheid Hogeschool Leiden' In 2015 was Hogeschool Leiden gastgever van de Dag van de Duurzaamheid in het Hoger Onderwijs op 29 mei. Daarnaast organiseert Hogeschool Leiden jaarlijkst het symposium 'Duurzaam Samenwerken.' Zie hier de link naar het verslag van de editie van 29 oktober 2015: In deze video geven wij je een sfeerimpressie van het symposium Duurzaam Samenwerken van 29 oktober. Meer weten over het symposium? Ga naar <https://www.hsleiden.nl/actueel/evenementen/symposium-duurzaam-samenwerken-2015.html> Een ander voorbeeld van een kennisconferentie is de Tech-talk georganiseerd door ons interdisciplinair onderzoeksinstituut Generade: <https://www.generade.nl/techtalk-genomics/>

3 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De ranker zou graag meer informatie krijgen over de relatie tussen de Tech-talk, genomics en duurzaamheid.

Ja (+ link naar cursussen of document met cursusbeschrijving)

Generade, het Centre of Expertise Genomics, ontwikkelt nieuwe kennis en technologie op het gebied van genomics. De partners van Generade stellen hun unieke expertise beschikbaar om daarmee innovatie in de Life Sciences te stimuleren. Mensen leven langer, bepaalde ziekten komen steeds vaker voor en technologische ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op. Hierdoor groeit de vraag naar inzichten en producten binnen de sectoren van Life Sciences & Health. Door het doen van toegepast genomics-onderzoek draagt Generade bij aan een betere leefomgeving; onderzoek op het gebied van genomics genereert essentiële informatie uit DNA en genen van zowel mens, dier, plant en micro-organismen. In deze link is een samenvatting te zien van de Tech-talk Genomics: <https://youtu.be/3-muCevDUUo>. In tien Pecha-Kucha presentaties geven de inleiders aan waarvoor zij staan. Veel is gericht op de ontwikkelingen in de medische technologie, waardoor personalized medicine mogelijk is. Gericht op specifieke diagnostiek, vaak door patiënten zelf uit te voeren en daardoor gericht op eigen regie. Zo wogen DNA-sequenzers in het verleden 1000 kilo, kostten ze 100.000 euro en waren ze alleen door specialisten te bedienen. De presentaties laten zien dat deze apparaten tegenwoordig de grootte hebben van een USB-stick en door patiënten zelf bediend kunnen worden. En een besparing van financiën en grondstoffen én een stap voorwaarts op het gebied van eigen regie. Een ander voorbeeld van stappen op dit gebied is het symposium op de DNA-dag van Generade op 25 april 2016: <https://www.generade.nl/symposiumdna-dag2016/>.

3 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Het wordt de ranker niet geheel duidelijk hoeveel genomics met duurzaamheid te maken heeft. Het zou goed zijn om duurzaamheidsaanbod uit te breiden voor groot publiek, gratis en gemakkelijk vindbaar (bv. online).

Onderwijs

3. Integraal in het curriculum – Heeft de onderwijsinstelling duurzaamheid een integraal onderdeel gemaakt van het curriculum van iedere opleiding?

7 punten

Ja, het is duidelijk wat de rol van de verschillende vakgebieden is voor duurzame ontwikkeling en dit komt terug in het curriculum (beleidsdocument + voorbeelden van cursusbeschrijvingen)

De Nota '20140304_Maatschappelijke Verantwoordelijkheid Hogeschool Leiden' beschrijft hoe Hogeschool Leiden duurzaamheid integreert in al haar opleidingen. om dit te onderstrepen is een greep uit Onderwijs- en Examenregelingen, blokboeken, themawijzers, studiegidsen en andere curricula- beschrijvingen bijgevoegd. Passages met betrekking tot duurzaamheid zijn zo veel mogelijk geel of groen gearceerd. Dit betekent niet dat altijd de term 'duurzaamheid' genoemd staat: omschrijvingen als het 'vertalen van lange termijntrends op gebied van maatschappij en milieu' of het 'antroposofische mensbeeld' geven voor ons ook duidelijk aan dat duurzaamheid in het onderwijs is geïntegreerd.

6 punten

Goed, gedeelte van het aantal punten toegekend. Beleidsdocument maakt duidelijk dat de onderwijsinstelling er instellingsbreed voor gekozen heeft duurzaamheid te integreren. Onderscheid multicultureel bewustzijn, systeemdenken en lange-termijn-perspectief als competenties is interessant om te zien. Om het totaal aantal punten toe te kennen, zou de ranker graag inzicht krijgen in hoe deze competenties verbonden zijn met bijvoorbeeld de eindcompetenties van de vakken. Op wat voor manier wordt gewaarborgd dat deze drie competenties geïntegreerd worden in het curriculum? Goed om de verschillende toepassingen van duurzaamheid terug te zien in de bewijsmaterialen. Ethiek en maatschappelijke problematiek bij maatschappelijk werk, lange-termijn-trends binnen communicatie en Human Resource Management.

6 punten

Goed, gedeelte van het aantal punten toegekend

4. Stimulatie onderzoek/stage/scriptie – Worden studenten actief ondersteund of gestimuleerd bij een initiatief, stage, bachelor- of masterscriptie op het gebied van duurzaamheid?

4 punten

Ja, studenten worden actief op meerdere manieren ondersteund of gestimuleerd bij een initiatief, stage of scriptie op het gebied van duurzaamheid (+ bewijs: duurzame stagemarkt, lijst met voorgestelde duurzame onderzoeksthema's, structurele ondersteuning

Hogeschool Leiden stimuleert studenten om zich actief op te stellen op het gebied van duurzaamheid. Dit geldt zowel voor extracurriculaire activiteiten als bij de keuze voor onderwijsactiviteiten. Om die bijzondere onderwijsactiviteiten als stage of scriptie te ondersteunen heeft Hogeschool Leiden de "Gusta van Bavelprijs" in het leven geroepen. In de beoordelingscriteria van deze prijs zijn duurzaamheidscomponenten opgenomen. Zoals te lezen wordt de prijs uitgereikt aan die student die blijk geeft van aandacht voor oplossingen met een lange termijn perspectief en een bewustzijn van interdependentie van actoren en factoren. Meer informatie over de Gusta van Bavelprijs is te vinden op: <https://www.hsleiden.nl/actueel/artikelen/gusta-van-bavel.html>. Hogeschool Leiden stimuleert studenten die meer kunnen en willen dan het reguliere onderwijsprogramma aanbiedt om deel te nemen aan het Honours-programma. Dit programma met als ondertitel "Duurzaam leren, duurzaam innoveren", leert studenten zoeken naar duurzame oplossingen middels korte en lange projecten. Kijk voor meer informatie: <https://www.hsleiden.nl/opleiden/onderwijsvisie/honoursprogramma/index> Bovenstaande activiteiten en initiatieven zijn toegankelijk voor studenten van alle opleidingen van Hogeschool Leiden, evenals de eerder genoemde minoren: Global Awareness en Duurzaam Ondernemen. Alle activiteiten hebben gemeen dat studenten vanuit hun opleiding door docenten ondersteuning krijgen om actief met duurzaamheidsvraagstukken aan de slag te gaan, of dat nu in de stad of regio is (Duurzaam Ondernemen), in het buitenland (Global Awareness), in een extracurriculaire setting (Honoursprogramma) en middels een prijs voor een bijzonder initiatief (als een scriptie of afstudeeronderzoek). In 2015 heeft Hogeschool Leiden daar het Pop-up Green Office aan toegevoegd: een fysieke plek op de hogeschool die in het voorjaar een tour maakte langs alle onderwijsclusters en centrale diensten. Dit leidde onder andere tot onderzoek van studenten naar de duurzaamheid van de laboratoria van ons Hoger Laboratorium Onderwijs, maar ook naar het bevorderen van papierenloos werken. Zie voor een samenvatting van dit Pop-up Green Office de video-verslagen: <https://www.youtube.com/watch?v=lltvQBNE-eQ&list=PLkz9DrzHz0kCYyNhcsEx0ned1enKIVMFF> Het houten huisje waarin het Pop-up Green Office was gehuisvest heeft inmiddels een vaste plek gekregen in de hogeschool en huisvest nu kort- en langdurige initiatieven op duurzaamheidsgebied. Momenteel wordt het huisje ingezet voor de campagne CompleX, waarvan de opzet is bijgevoegd.

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. De ranker is blij om te lezen dat studenten vanuit hun opleiding door docenten ondersteuning krijgen om actief met duurzaamheidsvraagstukken aan de slag te gaan. Tevens is het goed om te horen dat de Gusta van Bavelprijs en het Honours-programma toegankelijk zijn voor alle studenten. De ranker heeft de beschrijvingen gelezen en vond deze erg boeiend. Het enige wat de ranker niet kon vinden was de expliciete link met duurzaamheid, en hoe dit gestimuleerd wordt. Wel gaat het beoordelingsschema in op onderdelen van duurzaamheid. Die expliciete link zou nog gelegd kunnen worden.

Onderwijs

5. Communicatie & transparantie – Communiceert de instelling duidelijk aan studenten over duurzaamheid binnen hun onderwijs?

3 punten

Ja, de instelling communiceert aan haar studenten hoe zij duurzaamheid integreert binnen het onderwijs en maakt inzichtelijk waar en hoe duurzaamheid geïntegreerd is in de opleidingen (+ beleidsstuk en praktijkvoorbeelden of overzicht duurzaamheidsstudies

In het document "Maatschappelijke Verantwoordelijkheid 1.0" geeft Hogeschool Leiden aan dat duurzaamheid in het onderwijs in alle curricula wordt verwerkt en hoe dat wordt gedaan. Dit document staat op het intranet van Hogeschool Leiden, zichtbaar voor alle studenten en medewerkers van Hogeschool Leiden. Op de website van de hogeschool zijn voorbeelden te vinden van hoe duurzame ontwikkeling terugkomt in de opleiding, in de factsheet duurzaamheid:

<https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/factsheet-duurzaam-hl.pdf>. Dit is te lezen door alle bezoekers van de website, inclusief aankomend studenten. Alle documenten die zijn geüpload bij vragen 1 en 3 zijn ook te vinden op het intranet van Hogeschool Leiden, zichtbaar voor alle studenten en medewerkers van Hogeschool Leiden. Aankomende studenten worden ook op duurzaamheid gewezen door de aanwezigheid van het "Pop-up Green Office" op de Hogeschool Leiden, waarin aandacht wordt besteed aan duurzaamheid in onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering van de hogeschool.

3 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

6. Ondersteuning & training docenten - Voorziet de onderwijsinstelling in ondersteuning en training van het onderwijzend personeel voor het vergroten van de kennis en het integreren van duurzaamheid in het curriculum?

3 punten

Ja, de instelling ondersteunt het onderwijzend personeel op het gebied van duurzaamheid via andere middelen

De directeur van elk cluster is verantwoordelijk voor de professionalisering van zijn/haar onderwijzend personeel. Hogeschool Leiden hanteert een professionaliseringsbeleid waarin docenten en medewerkers de kans wordt gegeven zich te ontwikkelen op pedagogisch/didactisch gebied en/of binnen hun vakgebied. Hiertoe is het bijgevoegde professionaliseringsplan ontwikkeld en vastgesteld. Dit beleid voorziet in interne en externe ondersteuning en training voor onderwijzend personeel, naar gelang de behoefte van docent en betreffende opleiding. Opleidingsmanagers en directeuren bespreken met hun medewerkers welke opleidingen en trainingen het beste passen bij hun professionele ontwikkelingen. Daar waar training op duurzaamheidsgebied benodigd is (denk aan leden van een curriculumcommissie, die de curricula ontwikkelen, en docenten binnen minoren en kenniskringen) zal de leidinggevende in overleg met de medewerker besluiten dat een training op het gebied van duurzaamheid gevolgd zal worden. Dan is er hierbij geen sprake van een vrijwillige situatie. Deze logische stap is niet in beleidsdocumenten omschreven, aangezien deze van persoon tot persoon verschilt. Beschikt een medewerker al over de benodigde kennis en vaardigheden, dan is verdere formele training niet nodig. Veel resultaat wordt ook bereikt door collegiaal consult. Wij staan voor het hoge duurzaamheidsgehalte in ons onderwijs. Dit wordt bereikt doordat het management van onze clusters duurzaamheidscompetenties in ons onderwijs integreert. Dit is gedaan door opleidingscommissies die onderwijsprogramma's tegen het licht hebben gehouden om ontbrekende duurzaamheidscompetenties in te voeren, zowel op cluster- als op opleidingsniveau. Daar waar nodig is ondersteuning gegeven, veel in de vorm van collegiaal consult. Vanuit het Cluster Management & Bedrijf organiseert Hogeschool Leiden jaarlijks het symposium "Duurzaam Samenwerken". Zie hier de link naar het verslag van de editie van 29 oktober 2015: In deze video geven wij je een sfeerimpressie van het symposium Duurzaam Samenwerken van 29 oktober. Meer weten over het symposium? Ga naar <https://www.hsleiden.nl/actueel/evenementen/symposium-duurzaam-samenwerken-2015.html> Het interdisciplinair onderzoeksinstituut Generade heeft in 2015 een aantal bijeenkomsten georganiseerd waarbinnen onderwijzend personeel nieuwe inzichten op kon doen: de winterborrel (<https://www.generade.nl/winterborrel-generade/>) en de Tech-talk (<https://www.generade.nl/techtalk-genomics/>).

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De ranker ziet dat de onderwijsinstelling goed bezig is. "Wij staan voor het hoge duurzaamheidsgehalte in ons onderwijs. Dit wordt bereikt doordat het management van onze clusters duurzaamheidscompetenties in ons onderwijs integreert." De ranker zou hier graag voorbeelden van ontvangen. Het is voor de ranker niet duidelijk wat het professionaliseringsplan te maken heeft met duurzaamheid, duurzame inzetbaarheid is niet hetzelfde als duurzaamheid. De ranker zal het volledige aantal punten toekennen wanneer de onderwijsinstelling kan aantonen dat al het onderwijzend personeel een cursus kan volgen of informatie ontvangt over duurzaamheid zonder dit te hoeven vragen of zelf te hoeven organiseren. En handvatten krijgt om dit in hun lessen te integreren.

Onderwijs

7. Capaciteit – Is het voor studenten openbaar gemaakt welke docenten/professoren welke expertise bezitten m.b.t. duurzaamheid?

3 punten

Nee, niet helemaal. Maar de instelling heeft wel... (+bewijs)

Studenten en collega's weten welke docenten en medewerkers bij hun opleiding of binnen een centrale dienst expertise en ervaring hebben op duurzaamheidsterrein. Deels omdat deze docenten coördinatoren zijn van minoren of les geven in vakken gericht op duurzaamheid, deels omdat ze op een andere manier een "champion" zijn van duurzaamheid. Binnen een relatief kleine hogeschool als de onze, grotendeels gevestigd onder één dak, zijn alle docenten benaderbaar en bereikbaar. Onze 'platte' organisatie voorkomt een grote afstand tussen docenten en studenten, de lectoren zitten met hun kamers tussen docenten en ondersteunende staf. Een overzicht van docenten / lectoren met bijbehorende expertises is bijgevoegd. Een beleidsdocument met aantal FTE's is geen onderdeel van de handelwijze van de hogeschool: elke docent die voltijds werkt heeft een jaartaak van 1.659 uur. Daarbinnen worden uren gereserveerd voor verschillende (beleids-)terreinen. Zo kan een docent die lesgeeft in een duurzaamheidsminor bijvoorbeeld 200 uur krijgen voor deze taak, waarmee er uren vastliggen door duurzaamheid. Deze uren worden niet centraal vastgelegd, maar onderling afgestemd door de leidinggevende en de docent.

1 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Meer punten kunnen worden toegekend wanneer het de ranker duidelijk wordt hoe studenten docenten met dergelijke expertises zouden kunnen vinden. Is de lijst uit de bijlage bijvoorbeeld ook voor studenten inzichtelijk of wordt dat voor studenten op een andere manier duidelijk?

Nee, niet helemaal. Maar de instelling heeft wel... (+bewijs)

Studenten volgen vakken en minoren en worden door de docenten in de les en daarbuiten ingelicht over hun specifieke thema's van expertise. Binnen de opleidingen is bekend wie op welk gebied actief is, zowel voor studenten als collega's. Zoals bij meerdere thema's heeft duurzaamheid een aantal 'vaandeldragers' die als zodanig bekend staan. Deze docenten laten ook op sociale media vaak uitingen zien van de zaken waarmee ze zich bezighouden. Op ons intranet staan de namen van de docenten die verbonden zijn aan minoren die met duurzaamheid te maken hebben. De bijlage bij deze vraag is inmiddels ook op intranet geplaatst (toegankelijk voor alle studenten en medewerkers HS Leiden:

<https://intranet.hsleiden.nl/binaries/content/assets/intranet/boosa/duurzaamheid/contactpersonen-duurzaamheid.pdf>) Informatie over onderzoek en onderwijs met duurzaamheidselementen door onze

lectoraten is voor studenten te vinden op de website, omdat deze informatie is bedoeld voor zowel interne als externe doelgroepen. Voorbeelden hiervan zijn de lectoraten Biodiversiteit en Sociale Innovatie en Ondernemerschap: Biodiversiteit: <https://www.hsleiden.nl/biodiversiteit/onderwijs> en

<https://www.hsleiden.nl/biodiversiteit/onderzoek> Sociale Innovatie en Ondernemerschap: <https://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/onderwijs> en

<https://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/onderzoek>

3 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. Goed dat de lijst nu voor alle studenten en medewerkers beschikbaar is. Voor de toekomst zou het goed zijn na te denken over de mate waarin deze lijst door studenten gevonden kan worden en hoe de gegevens verder gecommuniceerd kunnen worden om effectief door studenten gevonden en gebruikt te kunnen worden.

Onderzoek

8. Stimulatie onderzoekers duurzaamheidsvragen– Stimuleert de instelling onderzoekers van meerdere disciplines om een bijdrage te leveren aan duurzaamheidsvraagstukken?

12 punten

Ja, onderzoekers worden gestimuleerd duurzaamheidsvraagstukken interdisciplinair te onderzoeken (+ bewijs van bijvoorbeeld Interdisciplinair instituut, expertisecentrum of andere duidelijke acties + effecten daarvan)

Een aantal lectoraten heeft in de opzet van het lectoraat vragen geformuleerd en/of opdrachten gekregen om een bijdrage te leveren aan duurzaamheidsvraagstukken. Een van de voorbeelden hiervan is het nieuwe (sinds 1 januari 2015) lectoraat "Smart Cities" dat Hogeschool Leiden samen met Innovatie-organisatie TNO uitvoert. Samen met Lector Hans Stavleu onderzoeken Honours-studenten van Hogeschool Leiden en studenten van partnerinstellingen in Singapore naar oplossing van duurzaamheidsvraagstukken in verstedelijkte samenlevingen. Een ander voorbeeld is het Lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap (<http://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/onderzoek>), waar onderzoek wordt uitgevoerd naar de vraag hoe de gemeente Leiden actief burgerschap kan verduurzamen. In dit onderzoek komt de P van People sterk naar voren. Dit lectoraat organiseerde de eerste 'Conferentie WMO werkplaats SIO Hogeschool Leiden en Haagse Hogeschool' over de transitie in zorg en welzijn die momenteel plaatsvindt: <http://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/nieuws/eerste-conferentie-wmo-werkplaats-sio-hogeschool-leiden-en-haagse-hogeschool> Generade is het multidisciplinaire expertisecentrum dat is opgezet door Biotechnologiebedrijf BaseClear, Hogeschool Leiden, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), Naturalis Biodiversity Center en de Universiteit Leiden. Deze partners stellen hun unieke expertise beschikbaar en stimuleren daarmee innovatie in de Life Sciences. Mensen leven langer, bepaalde ziekten komen steeds vaker voor en technologische ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op. Hierdoor groeit de vraag naar inzichten en producten binnen de sectoren van Life Sciences & Health. Door het doen van toegepast genomics-onderzoek draagt Generade bij aan een betere leefomgeving; onderzoek op het gebied van genomics genereert essentiële informatie uit DNA en genen van zowel mens, dier, plant en micro-organismen. Helma Kaptein, per 1 mei 2014 directeur van Generade: "Met Generade gaan we ervoor zorgen dat nieuwe kennis en technologie niet binnen de muren van één instituut blijven hangen, het midden- en kleinbedrijf (MKB) kan er direct mee aan de slag. Bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van bijvoorbeeld plantveredeling. Op deze manier geven de wereld van onderwijs, onderzoek en ondernemer een enorme impuls aan de economische groei en positie van Nederland."

11 punten

Goed, gedeelte van de totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft meerdere lectoraten gericht op duurzaamheid. Het lectoraat "Smart Cities" is ook interdisciplinair ingesteld. Verder wordt vanuit het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap onderzoek op sociale duurzaamheid gestimuleerd via een kennisnetwerk. De stimulatie heeft effect: een voorbeeld is de conferentie. Hiervoor mist nog het bewijs: helaas werkt de link niet.

Ja, onderzoekers worden gestimuleerd duurzaamheidsvraagstukken interdisciplinair te onderzoeken (+ bewijs van bijvoorbeeld Interdisciplinair instituut, expertisecentrum of andere duidelijke acties + effecten daarvan)

In de door ons gebruikte browser (Google Chrome) werkt de link naar de conferentie wel. Hier zijn de URL's van de pagina's van de conferentie, hopelijk levert dat het gewenste resultaat.

<https://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/nieuws/conferentie-sociale-innovatie-in-uitvoering-goed-bezocht> en <http://wmowerkplaatsdenhaagleiden.nl/383-2/> Voor de landelijke conferentie over 'WMO-werkplaatsen' geldt de volgende URL: <https://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/nieuws/landelijke-conferentie-wmo-werkplaatsen>

12 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft meerdere lectoraten gericht op duurzaamheid. Het lectoraat "Smart Cities" is ook interdisciplinair ingesteld. Verder wordt vanuit het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap onderzoek op sociale duurzaamheid gestimuleerd via een kennisnetwerk. De stimulatie heeft effect en daarvoor is nu ook bewijs aangeleverd: meerdere conferenties zijn georganiseerd waar kennisoverdracht plaatsvindt van het gedane onderzoek.

Onderzoek

9. Onderscheidend onderzoek – Wordt er door de onderwijsinstelling onderscheidend onderzoek gedaan op het gebied van duurzaamheid?

7 punten

Ja, in samenwerking met andere partijen (+ bewijs voorbeelden van onderscheidend onderzoek + samenwerking)

Hogeschool Leiden doet onderscheidend onderzoek op het gebied van duurzaamheid met verschillende partners, in verschillende settings. Een van de voorbeelden hiervan is het nieuwe (sinds 1 januari 2015) lectoraat "Smart Cities" dat Hogeschool Leiden samen met Innovatie-organisatie TNO uitvoert. Samen met Lector Hans Stavleu onderzoeken Honours-studenten van Hogeschool Leiden en studenten van partnerinstellingen in Singapore naar oplossing van duurzaamheidsvraagstukken in verstedelijkte samenlevingen. Bij vraag 8 is een beschrijving van dit lectoraat als bijlage geüpload. Een ander voorbeeld is het lectoraat "Sociale Innovatie en Ondernemerschap" (<http://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/onderzoek>), waar onderzoek wordt uitgevoerd naar de vraag hoe de gemeente Leiden actief burgerschap kan verduurzamen. In dit onderzoek komt de P van People sterk naar voren. In het Lectoraat "Biodiversiteit" werkt Hogeschool Leiden samen met Naturalis. Binnen het lectoraat worden innovatieve producten ontwikkeld uit museumcollecties, om daarmee onze leefomgeving duurzamer, gezonder en veiliger te maken. De nadruk bij de ontwikkeling van innovatieve producten ligt op het bestrijden en voorkomen van gezondheidsproblemen en plagen. Samen met docenten, studenten en ondernemers benutten we biodiversiteit als bron voor deze innovatie. Toepassing van de nieuwste DNA-technieken speelt daarbij een toenemende rol. Het lectoraat is daarmee een mooie aanvulling in het Leidse Bio-science Park, waar bedrijven en kennisinstellingen in Life Science en Health zich hebben verzameld. Het lectoraat werkt ook nauw samen met Generade, het expertisecentrum voor genomics onderzoek. Kijk voor meer informatie op: <http://www.hsleiden.nl/biodiversiteit/over-het-lectorat> Het hierboven genoemde Generade is het multidisciplinaire expertisecentrum dat is opgezet door Biotechnologiebedrijf BaseClear, Hogeschool Leiden, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), Naturalis Biodiversity Center en de Universiteit Leiden. Deze partners stellen hun unieke expertise beschikbaar en stimuleren daarmee innovatie in de Life Sciences. Met kennis over 'life sciences' werken aan 'health' Mensen leven langer, bepaalde ziekten komen steeds vaker voor en technologische ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op. Hierdoor groeit de vraag naar inzichten en producten binnen de sectoren van Life Sciences & Health. Door het doen van toegepast genomics-onderzoek draagt Generade bij aan een betere leefomgeving; onderzoek op het gebied van genomics genereert essentiële informatie uit DNA en genen van zowel mens, dier, plant en micro-organismen. Helma Kaptein, per 1 mei 2014 directeur van Generade: "Met Generade gaan we ervoor zorgen dat nieuwe kennis en technologie niet binnen de muren van één instituut blijven hangen, het midden- en kleinbedrijf (MKB) kan er direct mee aan de slag. Bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van bijvoorbeeld plantveredeling. Op deze manier geven de wereld van onderwijs, onderzoek en ondernemer een enorme impuls aan de economische groei en positie van Nederland." Voorbeelden van onderscheidend onderzoek op het gebied van duurzaamheid zijn bijgevoegd, waaronder een artikel dat is gepubliceerd in het "Journal of Microbiological Methods".

5 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderzoeksinstelling noemt verschillende samenwerkingsverbanden en onderzoeksonderwerpen op het gebied van duurzaamheid, maar er worden geen publicaties genoemd. Het aanleveren van aanvullend bewijs door het verwijzen naar publicaties kan extra punten opleveren.

Ja, in samenwerking met andere partijen (+ bewijs voorbeelden van onderscheidend onderzoek + samenwerking)

Een overzicht van publicaties door Generade en verwante lectoraten is bijgevoegd als extra bewijs.

6 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling noemt verschillende samenwerkingsverbanden en onderscheidende onderzoeken. In ronde 2 is er een lijst met publicaties toegevoegd. Hoewel niet alle genoemde onderzoeken een directe link met duurzaamheid hebben is voor dit bewijs een extra punt toegekend.

Onderzoek

10. Communicatie – Communiceert de instelling duidelijk via social media, nieuwsbrief en/of website over nieuwe onderzoeken en de eigen expertise op duurzaamheidsvlak?

4 punten

Ja, dat kan ik bewijzen via deze link(s): (+ links naar (duurzaamheids)twitteraccount, nieuwsbrief, website, etc.)

De voornaamste manieren van communiceren over onderzoeken en eigen expertise op duurzaamheidsvlak zijn de website van onze hogeschool en www.kennisbank.nl. Zo is er op onze website informatie te vinden over onderzoek en expertise van al onze lectoraten, waaronder: - "Natuur en Ontwikkeling kind" via <http://www.hsleiden.nl/natuur-en-ontwikkeling-kind/onderzoek> - "Sociale Innovatie en Ondernemerschap" via <http://www.hsleiden.nl/sociale-innovatie-en-ondernemerschap/onderzoek> - "Waarde(n) van Vrijeschool Onderwijs" via <http://www.hsleiden.nl/waarden-van-vrijeschool-onderwijs/onderzoek> - "Biodiversiteit" via <http://www.hsleiden.nl/biodiversiteit/onderzoek> - "Innovatieve Moleculaire Diagnostiek" via <http://www.hsleiden.nl/innovatieve-moleculaire-diagnostiek/onderzoek/onderzoeksprojecten> - "Kenniskring Management en Bedrijf" via <http://www.hsleiden.nl/management-en-bedrijf> en <http://www.hsleiden.nl/management-en-bedrijf/management-models/selection-of-models> Deze onderzoeken staan allemaal in het teken van duurzaamheid. Dit is niet altijd te staven met het aantal keren dat het begrip duurzaamheid wordt genoemd in de omschrijving van de onderzoeken, maar zit in de inhoud en de opdracht. Bovendien gaan een aantal van de onderzoeken over de People-kant van duurzaamheid, iets dat nog wel eens over het hoofd wordt gezien. In de duurzaamheidswereld wordt vaak sterk de nadruk gelegd op de P van Planet, terwijl bij opleidingen binnen de clusters Educatie, Social Work / Toegepaste Psychologie en Zorg sterk de People kant van duurzaamheid wordt belicht. Zo is deze passage uit de onderzoeksopdracht van het Lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap bij uitstek gericht op deze People-kant van duurzaamheid: "De onderzoeksprojecten van het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap richten zich op de nieuwe welzijn- en zorgprofessional. In het streven naar een hervorming van de langdurige zorg is een nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning van kracht. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de ondersteuning aan hun bewoners, zodat zij zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen en sociaal kunnen blijven meedoen. Om te onderzoeken hoe hier in de praktijk het beste vorm aan kan worden gegeven zijn Wmo-werkplaatsen in het leven geroepen. Sinds 2014 doet ook Hogeschool Leiden mee in de vorm van de Wmo-werkplaats Den Haag en Leiden, en werkt daarmee samen met de Haagse hogeschool." Een ander voorbeeld hiervan is het lectoraat Waarde(n) van Vrijeschool onderwijs: "Binnen het lectoraat worden twee onderzoeklijnen geprogrammeerd: - funderend onderzoek naar de waarden die ten grondslag liggen aan het Vrijeschool onderwijs en de implicaties van deze waarden voor onderwijsprocessen, doelen en opbrengsten; - praktijkonderzoek dat zich richt op de bestaande en vernieuwende didactische en pedagogische praktijken van het Vrijeschoolonderwijs en de effecten van deze processen op leerlingen, maar wellicht ook op leerkrachten, ouders en de samenleving." In een videoverslag van ons Pop-up Green Office geeft Lector Waarde(n) van Vrijeschool onderwijs Aziza Mayo het belang aan van sociale duurzaamheid: https://www.youtube.com/watch?v=ip_Zo_cHMN4 Hogeschool Leiden gebruikt Sociale Media om resultaten van onderzoek en andere ontwikkelingen naar buiten te brengen, via het Twitter account: @HSLeiden.nl en het Facebook account: [facebook.com/HSLeidenNL](https://www.facebook.com/HSLeidenNL). In 2015 maakte het Pop-up Green Office van Hogeschool Leiden videoverslagen, die nog te zien zijn op Youtube. Voorbeelden zijn: • https://www.youtube.com/watch?v=ip_Zo_cHMN4 • https://www.youtube.com/watch?v=SbRVe_fgPaQ • <https://www.youtube.com/watch?v=aZ60OVIVOiM> • https://www.youtube.com/watch?v=l_Gbs-5cFNk • <https://www.youtube.com/watch?v=kEUpA4bB8bQ> • <https://www.youtube.com/watch?v=sXeWR1IACsU> • <https://www.youtube.com/watch?v=lltvQBNE-eQ> Op de website van Hogeschool Leiden is factsheet te vinden die samenvat hoe we op de hogeschool omgaan met duurzaamheid in alle facetten: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/factsheet-duurzaam-hl.pdf>

2 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft een algemene website waarop onderzoek naar duurzaamheid gecommuniceerd wordt. Extra punten kunnen worden toegekend na aanlevering van link(s) van manier(en) waarop specifiek onderzoek naar duurzaamheid naar voren komt en een overzicht van berichten over onderzoek naar duurzaamheid bij social media (e.g. Twitter).

Ja, dat kan ik bewijzen via deze link(s): (+ links naar (duurzaamheids)twitteraccount, nieuwsbrief, website, etc.)

Het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap heeft een WMO-werkplaats (ism de Haagse Hogeschool) van waaruit zij onderzoek uitvoert. De link hiernaar is: <http://www.wmowerkplaatsen.nl/den-haag-en-leiden>. Op de stream van @hsleiden.nl zijn meerdere berichten te vinden over onderzoek naar duurzaamheid. Voorbeelden hiervan zijn: <https://twitter.com/HSLeidenNL/status/716921592111054848?lang=nl> en <https://twitter.com/HSLeidenNL/status/689455607284260864?lang=nl> Een aantal uitingen op social media zijn als document bijgevoegd. Generade en Social Media Via social media geven we bekendheid aan onze projecten. Generade heeft openbare Facebook, LinkedIn en Twitter-pagina's waarop regelmatig berichten verschijnen. Voor het Fusarium-project is een aparte Facebook-pagina waarop ontwikkelingen in het onderzoek worden gedeeld: <https://www.facebook.com/Fusariumbesmetting-in-de-tulp-754600978006256/> Verder wordt Generade ook genoemd in berichten en Tweets van anderen (bijvoorbeeld presentatie Peter Taschner in Sao Paulo, symposium Genen en Gezondheid en de ontwikkelingen op het gebied van sequensen tulp genoom) en op andere digitale media, zoals bijvoorbeeld Nieuweoogst.nu 'Rabo steekt 100.000 euro in bollenonderzoek: (http://www.nieuweoogst.nu/scripts/edoris/edoris.dll?tem=LTO_TEXT_VIEW&doc_id=228060#.Vw5c2dSLTmg)

3 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft een Facebook account specifiek voor een duurzame onderzoek, i.e. Fusarium. Extra punten toegekend.

Onderzoek

11. Fondsen voor onderzoek – Heeft de onderwijsinstelling een onderzoeksfonds met focus op duurzaamheid?

4 punten

Ja (+ geen specifiek op duurzaamheid gericht fonds maar wel bewijs dat algemeen fonds gebruikt wordt om duurzaamheidsonderzoek te financieren)

Hogeschool Leiden steunt vanuit de eigen financiële middelen veel onderzoek met de focus op duurzaamheid, zoals lectoraten, Generade, het Honoursprogramma, etc. Zelf ziet de hogeschool dit als een actieve benadering van en rol in het met financiële middelen stimuleren van onderzoek omtrent duurzaamheid.

0 punten

Geen bewijs geleverd door de onderwijsinstelling, géén punten toegekend. Punten kunnen worden behaald door bewijs te leveren voor twee duurzaamheidsonderzoeken die zijn gefinancierd vanuit een algemeen fonds.

Ja (+ geen specifiek op duurzaamheid gericht fonds maar wel bewijs dat algemeen fonds gebruikt wordt om duurzaamheidsonderzoek te financieren)

Voorbeelden van twee projecten zijn 'Kennissenetwerk Ouderen en Preventie' en 'Duurzaam Actief Burgerschap'. KNOP Het eerste project is een nieuwe aanpak om preventieve beweegprogramma's voor ouderen door eerstelijns fysio- en oefentherapeuten te laten implementeren. Binnen het project bestuderen de samenwerkende partijen hoe het samenwerken met het werkveld en de verschillende doelgroepen vorm gegeven kan worden en wat elk van de doelgroepen oplevert. Hiervoor is er gezamenlijk een implementatietraject gestart rond een effectief bewezen preventief beweegprogramma voor ouderen: 'Functionele Training Ouderen' (FTO), ontwikkeld door TNO. Dit programma richt zich door middel van een groepstraining op het (behouden van) zelfstandig functioneren in alledaagse fysieke activiteiten, zie ook het filmpje hieronder. Een basispakket voor het aanbieden van FTO ligt klaar en is effectief en veilig gebleken om de fysieke conditie van ouderen in de thuissituatie te verbeteren. TNO heeft tevens een scholing ontwikkeld voor fysio- en oefentherapeuten om FTO te kunnen geven. Duurzaam Actief Burgerschap Het tweede project richt zich op het ondersteunen en bijdragen aan de implementatie van de methodiek sociale wijkteams en de participatie van bewoners onder andere, aan de hand van de wijkagenda in de gemeente Leiden. Het thema is daarbij: 'hoe kan de Wmo-werkplaats gemeenten, waaronder de gemeente Leiden helpen om actief Burgerschap te verduurzamen?' Leefbare kernen en buurten is een van de doelen die door de Wmo beoogd worden. Daarvoor wordt een steeds groter beroep op actief burgerschap gedaan. Maar het blijkt in de praktijk moeilijk om betrokkenheid van burgers concreet handen en voeten te geven. En dit op een zodanige manier vorm te geven dat na de opstartfase, waarin professionals een aanjagende rol hebben, het proces van participatie door bewoners zelf wordt gestuurd en in stand gehouden, blijkt erg lastig. Ook is het van belang te onderzoeken welke methodieken het beste geïmplementeerd kunnen worden om Duurzaam Actief Burgerschap te doen ontwikkelen en in stand te kunnen houden. Subsidie en bijdrage uit eigen middelen Voor beide projecten is subsidie ontvangen respectievelijk €150.000 en €20.000. De eigen middelen die in projecten worden geïnvesteerd zijn €54.700 en €77.000 . De eigen bijdrage is een voorwaarde voor de subsidie waarmee er meer zekerheid is over de daadwerkelijk besteding. De eigen bijdrage wordt gefinancierd vanuit de exploitatie van de hogeschool. De beide projecten tonen de inzet van de Hogeschool voor duurzaamheidsonderzoek en de mate waarin dat is geïntegreerd in de activiteiten. De (verwachte) eigen bijdrage (in uren) voor het gehele RAAK KNOP project is: € 54.700. In 2015 was de eigen bijdrage € 20.187. Zie voor meer informatie over deze projecten de website van Hogeschool Leiden en die van de WMO-werkplaats Den Haag-Leiden: <https://www.hsleiden.nl/eigen-regie/onderzoeken/knop-project> en <http://wmowerkplaatsdenhaagleiden.nl/projecten/duurzaam-actief-burgerschap/> De projectbeschikkingen en begrotingen zijn bijgevoegd.

1 punten

Voldoende, gedeelte van totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft fondsen gericht op onderzoek naar duurzame ouderenzorg en actief burgerschap. Echter wordt het begrip duurzaam hier breed opgerekt. De onderwijsinstelling gebruikt de term duurzaam in samenhang met preventie en rendement, maar niet in samenhang met milieu. Hierdoor is de geleverde materiaal onvoldoende bewijs voor duurzaamheidsonderzoeken. Extra punten toegekend.

12. Holistische lange termijn visie* – Heeft de onderwijsinstelling een holistisch duurzaamheidsbeleid/-visie voor lange termijn van minstens 10 jaar?

3 punten

Ja, maar als onderdeel van een ander beleid lange termijn (+bewijs ander beleid)

Het beleid van Hogeschool Leiden op duurzaamheid loopt synchroon met de vierjarige instellingsperiode zoals die staat beschreven in het instellingsplan van Hogeschool Leiden voor de periode 2012-2016. Uit bijgevoegd document blijken de inzet en de doelen vanuit Hogeschool Leiden op het terrein van duurzaamheid voor die periode. Hogeschool Leiden heeft zich vanaf het begin, dat is sinds 2005, aan de Meerjarenafpraak Energie Efficiency van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) verbonden. Dit houdt in dat de hogeschool het energieverbruik in 15 jaar tijd (2020) met 30% terugdringt. Een ambitieuze doelstelling, maar door de vele maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen is Hogeschool Leiden er in 2014 al in geslaagd om ongeveer 27% minder te verbruiken.

0 punten

Onvoldoende bewijs geleverd door onderwijsinstelling, géén punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft een beleidsdocument toegevoegd dat in 2016 afloopt. De onderwijsinstelling kan zijn score verbeteren door een up-to-date duurzaamheidsbeleid in te dienen. Indien mogelijk zou de ranker graag een actuele versie van bijlage 3 (Duurzame Bedrijfsvoering Hogeschool Leiden), waarnaar wordt gerefereerd in het nu aangeleverde bewijsstuk willen zien, voordat een uiteindelijk besluit over het aantal behaalde punten kan worden gemaakt.

Ja, maar als onderdeel van een ander beleid lange termijn (+bewijs ander beleid)

De geactualiseerde bijlage 3 (Duurzame bedrijfsvoering) van het Maatschappelijk Verantwoordelijkheidsbeleid is bijgevoegd, evenals het Milieujaarsverslag 2015. Dit MJV 2015 is ook te vinden op onze website: www.hsleiden.nl/duurzaamheid. Op basis van bovenstaand antwoord is ons in 2015 een punt toegekend op dit onderdeel. De holistische duurzaamheidsvisie op lange termijn ontbreekt, maar het is wel meegenomen in het algemeen beleid. Dit loopt standaard in cycli van 4 jaar, waarvan 2016 het laatste is. Momenteel wordt het beleid voor de komende jaren geformuleerd.

1 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De ranker heeft de onderwijsinstelling een extra punt toegekend op basis van het toegevoegde milieujaarsverslag 2015 en de uitleg waaruit blijkt dat aan een nieuw duurzaamheidsbeleid wordt gewerkt. De ranker wil de onderwijsinstelling eraan herinneren dat in het verleden behaalde resultaten geen indicator zijn voor toekomstige resultaten, aangezien de criteria voor het aantal behaalde punten en de prestatie ten opzichte van de andere onderwijsinstellingen kan verschillen van jaar tot jaar.

Bedrijfsvoering - Algemeen

13. Duidelijke verantwoordelijkheid/aanspreekpunt – Is het bij uw instelling duidelijk wie verantwoordelijk en een aanspreekpunt is/zijn voor het verduurzamen van de onderwijsinstelling?

3 punten

Ja (+ bewijs deze persoon/personen..., deze samenstelling (studenten/medewerkers/docenten/bestuur))

Uit bijgevoegd document "Maatschappelijke Verantwoordelijkheid 1.0" blijken de inzet en doelen op het terrein van duurzaamheid voor Hogeschool Leiden. Het College van Bestuur heeft de directeur van het cluster Educatie aangewezen als portefeuillehouder Duurzaamheid. Vanuit zijn gedelegeerd opdrachtgeverschap stuurt hij de stuurgroep aan die duurzaamheidsvraagstukken bespreekt en oppakt. Naast de Clusterdirecteur Educatie bestaat deze stuurgroep uit de manager Facilitair Bedrijf, een senior adviseur van de dienst Marketing & Communicatie en een projectleider van de dienst Beleid & Strategie. Zij werken samen met de Milieucoördinator, collega's van Technische Zaken en de contactpersonen van de opleidingen. Het bijgevoegde document "Rollen" beschrijft de rollen binnen de milieuorganisatie van Hogeschool Leiden. Dit document is onderdeel van het "Handboek voor het Milieu Management Systeem" dat eind maart de definitieve status krijgt en daarna geüpload zal worden.

2 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling maakt de verantwoordelijkheden binnen de instelling op het gebied van duurzaamheid inzichtelijk. Het is de ranker nog niet duidelijk wat het aanspreekpunt is en hoe dit openbaar inzichtelijk is gemaakt.

Ja (+ bewijs deze persoon/personen..., deze samenstelling (studenten/medewerkers/docenten/bestuur))

Het bijgevoegde document "Rollen" is een onderdeel van het Milieu Management Systeem van Hogeschool Leiden. Dit document is bijgevoegd, en ook gepubliceerd op de website van Hogeschool Leiden: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/milieumanagementsysteem-hogeschool-leiden-2015.pdf> In het milieumanagement-systeem worden de rollen en verantwoordelijkheden van betrokken functionarissen beschreven. De bijlage bij deze vraag, die omschrijft wie de contactpersonen Duurzaamheid zijn, is op intranet geplaatst (toegankelijk voor alle studenten en medewerkers HS Leiden: <https://intranet.hsleiden.nl/binaries/content/assets/intranet/boosa/duurzaamheid/contactpersonen-duurzaamheid.pdf>)

2 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Het is een goede stap dat de onderwijsinstelling de contactpersonen duurzaamheid op intranet heeft geplaatst. Een ander jaar kan de onderwijsinstelling meer punten krijgen als deze ook openbaar toegankelijk zijn in plaats van alleen via intranet.

Bedrijfsvoering - Algemeen

14. Transparante bedrijfsdata – Is de instelling transparant over de bedrijfsdata (zie onderstaande lijst) en zijn deze openbaar (online) terug te vinden?

6 punten

1. HL heeft er voor gekozen om deze gegevens niet te publiceren, uit concurrentie- en privacyoverwegingen. Zij zijn wel op te vragen bij onze Coördinator Inkoop, mw. Loes Kanbier: kanbier.l@hsleiden.nl. Het document Inkoop is bijgevoegd. 2. Deze gegevens te zien in het Milieujaarverslag dat eind maart wordt vastgesteld en vervolgens op de website worden gepubliceerd. 3. Deze gegevens zijn te zien in de Factsheet Duurzaamheid: www.hsleiden.nl/... 4. Deze gegevens te zien in het Milieujaarverslag dat eind maart wordt vastgesteld en vervolgens op de website worden gepubliceerd. 5. Deze gegevens te zien in het Milieujaarverslag dat eind maart wordt vastgesteld en vervolgens op de website worden gepubliceerd. 6. Deze gegevens te zien in het Milieujaarverslag dat eind maart wordt vastgesteld en vervolgens op de website worden gepubliceerd. 7. Deze zijn te zien in het jaarverslag van Hogeschool Leiden: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/jaarverslag-hogeschool-leiden-2014-web.pdf> Op de duurzaamheidspagina's van de website van de hogeschool staat informatie over de bedrijfsdata: www.hsleiden.nl/duurzaamheid

2 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Punt 2. Energie, 4. Water en 5. Afval en 6. emissies: de onderwijsinstelling geeft aan dat dit document nog moet worden gepubliceerd, wellicht dat het in de volgende ronde kan worden toegevoegd. Zo niet, kan een milieujaarverslag van een voorgaand jaar ook voldoen. Punt 3. catering zou verbeterd kunnen worden door informatie over keurmerken, specifiek verkoopoverzicht en gegevens over voedselverspilling toe te voegen.

Het bijgevoegde milieujaarverslag 2015 wordt in april 2015 door het CvB vastgesteld. Dit concept is wel al op onze website te vinden: www.hsleiden.nl/duurzaamheid (rechterkolom) Met betrekking tot catering zijn een aantal documenten bijgevoegd. Wij maken gebruik van lokale leveranciers: Bakkerij Jacobs, Healthy people, Lokaal fruit, Leidse kaas. Het duurzaamheidspercentage over 2015 was 53%, zie bijgevoegde documenten. Daaronder bevindt zich ook een verklaring van de cateraar m.b.t. hun duurzaamheidsdoelstellingen. Op de website is informatie te vinden over duurzame catering binnen Hogeschool Leiden: www.hsleiden.nl/duurzaamheid.

6 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

15. Groene stroom* – Hoeveel procent groene stroom koopt de onderwijsinstelling in en produceert de instelling zelf stroom?

10 punten

100%

Hogeschool Leiden koopt voor de hoofdvestiging (in eigen bezit) energie in van Nederlandse windmolens. Deze wordt gecertificeerd door Amsterdam Capital Trading, zie begevoegd document. Twee kleine dislocaties worden door Hogeschool Leiden gehuurd, waarmee de hogeschool afhankelijk is van de energievoorziening via de eigenaar van die twee panden en de stroom dus niet zelf inkoopt. Zie voor uitgebreide informatie over onze duurzaamheidsinspanningen: www.hsleiden.nl/duurzaamheid. Hier wordt begin april ook het Milieujaarverslag 2015 geplaatst.

4 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Het certificaat is geen heel expliciet bewijs, en op de site van de hogeschool valt geen specifieke informatie te vinden. Het bijvoegen van een duidelijk contract kan meer punten opleveren. Daarnaast wordt er geen eigen energie opgewekt.

100%

De elektriciteit voor de hogeschool wordt ingekocht via 'Electra voor scholen'. De daar ingekochte electriciteit wordt vergoed via certificaten van Amsterdam Capital Trading (ACT). Hiervoor zijn aanvullende bewijzen toegevoegd: een brief van ACT met daarin een toelichting over de procedure en de factuur voor het vergroenen van de energie. Op onze website is het Milieujaarverslag te vinden, op de pagina www.hsleiden.nl/duurzaamheid. In dit milieujaarverslag (hier ook bijgevoegd) staan de ontwikkelingen op electriciteitsgebied in de afgelopen jaren. We gaan er van uit dat dit voldoende toelichting is voor onze groene energie.

8 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Door het extra bewijs heeft de onderwijsinstelling voldoende inzichtelijk gemaakt dat de elektriciteit inderdaad groen wordt opgewekt, dank daarvoor.

16. Groen gas (nieuw) – Heeft uw onderwijsinstelling maatregelen genomen het gasverbruik te verduurzamen?

6 punten

Ja, namelijk met de volgende maatregelen (+bewijs)

Hogeschool Leiden gebruikt al jaren een minieme hoeveelheid gas. Voor de verwarming van het gebouw wordt gebruik gemaakt van stadsverwarming, waardoor er alleen gas benodigd is voor de branders in de laboratoria, onderwijsactiviteiten. Hogeschool Leiden compenseert sinds 2014 haar gehele CO2 uitstoot door het aankopen van CO2-certificaten via het Fair Climate Fund. Dit gebeurt ook voor 2015, de certificaten worden op de website gepubliceerd zodra ze zijn ontvangen. Zie voor uitgebreide informatie over onze duurzaamheidsinspanningen: www.hsleiden.nl/duurzaamheid.

2 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling compenseert door het aankopen van CO2 certificaten. Dit is echter wel voor de gehele uitstoot, dus het is onduidelijk hoeveel daarvan gas betreft, en waarom het overige gas niet groen wordt ingekocht. Daarnaast kan ik op de site de certificaten niet terugvinden, zouden die bijgevoegd kunnen worden?

Ja, namelijk met de volgende maatregelen (+bewijs)

De inkoop van gas verloopt evenals de elektriciteit, via Energie voor Scholen. De compensatie van de uitstoot hiervan is opgenomen in de compensatie van onze CO2 voetafdruk, via het Fair Climate Fund. De certificaten daarvan zijn bijgevoegd en op de website geplaatst, evenals het Milieujaarsverslag 2015: www.hsleiden.nl/duurzaamheid (rechterkolom). De CO2 voetafdruk is samengesteld op basis van de gegevens in het Milieujaarsverslag 2015, ook bijgevoegd. Dit MJV wordt in april definitief vastgesteld door ons CvB, waarna het op de website wordt geplaatst bij de MJV's uit eerdere jaren: <https://www.hsleiden.nl/over-hl/profiel/maatschappelijke-verantwoordelijkheid/duurzaamheid> (rechtsonder in kolom).

4 punten

Goed, gedeelte van het aantal punten toegekend. Door de extra toelichting heeft de onderwijsinstelling inzichtelijk gemaakt wat het certificaat is, d.m.v. de CO2 voetafdruk, dank daarvoor.

17. Reductie energieverbruik – Is het energieverbruik op de onderwijsinstelling in de afgelopen drie jaar afgenomen (in totaal of per student/medewerker)*?

7 punten

Nee

2 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling kan zijn score verbeteren door aan te tonen dat graaddagen ook zijn meegenomen in de berekeningen.

Nee

Verklaring energieverbruik toename 2015 t.o.v. 2014: Het verbruik aan elektriciteit en stadswarmte is in 2015 iets toegenomen. Zo is er 1,6% meer verbruikt aan elektriciteit en 10,3% meer verbruikt aan stadswarmte. Als gekeken wordt naar de gemiddelde temperaturen van 2015 ten opzichte van 2014 blijkt dat het in 2015 gedurende negen maanden van het jaar tussen de 0,5 en 3,9 graden kouder was. Dit betekent 295,8 graaddagen meer voor verwarming dan in 2014. Naar verwachting zou dan 11,2% meer warmte worden verbruikt. Qua koelgraaddagen had 2015 1,6 dagen minder voor koeling. Naar verwachting zou dit een besparing opleveren van 0,2%. Het hoger aantal graaddagen zorgt voor een toename in gebruik van stadswarmte, dat helaas niet wordt gecompenseerd door het lager aantal koelgraaddagen. Het geringe meerverbruik aan elektriciteit kan verklaard worden door een zichtbare toename aan laadactiviteiten van telefoons, laptops en andere devices door medewerkers en studenten. Omdat de (les)activiteiten in de avonduren in 2015 zijn toegenomen zijn de kloktijden van de luchtbehandelingsinstallatie verruimd. In plaats van het uitschakelen van de installatie om 19.30 uur is deze uitschakeling verschoven naar 22.30 uur. Dit betekent meer verbruik aan elektriciteit en stadswarmte. Ook de WKO installatie heeft daardoor meer elektriciteit verbruikt. Door de toepassing van led-verlichting is de toename van het elektriciteitsverbruik weer deels gecompenseerd.

3 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft aangetoond dat graaddagen ook worden meegenomen in de berekeningen.

Bedrijfsvoering - Inkoopbeleid

18. Duurzame inkoop – Voldoen de inkoopvoorwaarden en/of het inkoopbeleid van de onderwijsinstelling waar mogelijk aan de volgende punten?*

5 punten

1. Ja, bewijs: artikel 5.3 Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2. Ja, bewijs: artikel 11 van de Inkoopvoorwaarden HL voor levering 3. Nee 4. Ja, bewijs: concept-jaarverslag Inkoop 2015, m.n. rapportage duurzaamheid. Een document mbt dit onderdeel is bijgevoegd. Hierin wordt duidelijk gemaakt welke vragen aan deelnemers van een aanbesteding worden gevraagd en welke antwoorden daarop komen. 5. Ja, bewijs: Energy Star geëist bij aanbesteding computer hardware. Tevens van toepassing verklaard bij de aanbesteding netwerkcomponenten. Bijgevoegd zijn een aantal documenten waaruit dit blijkt. NB: sommige documenten bevatten concurrentiegevoelige informatie. De afdeling Inkoop rekent op jullie discretie. Zie voor uitgebreide informatie over onze duurzaamheidsinspanningen: www.hsleiden.nl/duurzaamheid.

3 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft aangetoond dat het de duurzaamheidscriteria van Pianoo/ RVO voor de inkoop hanteert. Bij vraag vier wordt er gerefereerd naar het concept-jaarverslag Inkoop 2015, deze is echter nog niet toegevoegd. Om voor deze vraag een punt te behalen graag het bewijsstuk toevoegen.

Met betrekking tot punt 4 zijn twee documenten toegevoegd: de input van de afdeling Inkoop aan het HS Leiden jaarverslag 2015 en een statement van onze drukkerij over hun klimaatneutrale werkwijze.

5 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Bedrijfsvoering - Eten en drinken

19. Afspraken cateraar/leveranciers – Welke richtlijnen met betrekking tot duurzaamheid zijn opgenomen in de aanbesteding voor de cateraar?

3 punten

1. Ja 2. Ja 3. Wij maken gebruik van lokale leveranciers: Bakkerij Jacobs, Healthy people, Lokaal fruit, Leidse kaas 4. Nee 5. Ja Het duurzaamheidspercentage over 2015 was 53%, zie bijgevoegde documenten. Daaronder bevindt zich ook een verklaring van de cateraar m.b.t. hun duurzaamheidsdoelstellingen.

2 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling heeft aangetoond dat minimaal 50% van het assortiment moet bestaan uit producten met één of meer van de duurzaamheidskenmerken. Het aantal punten kan toenemen wanneer een paar voorbeelden bij de gebruikte keurmerken gegeven wordt. (N.B. het tweede bewijsstuk werkt niet)

De eerste twee bewijsstukken zijn omgezet naar PDF-documenten om zo de leesbaarheid te waarborgen. Daarnaast zijn er voorbeelden van produkten bij de keurmerken toegevoegd.

3 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

20. Reductie voedselverspilling – Publiceert de onderwijsinstelling doelstellingen om voedselverspilling tegen te gaan?

2 punten

Nee

Geen vastgelegde doelstellingen, wel worden er activiteiten ontplooid: + Het beperken van het aantal drops van de leverancier aan de locatie + Het doen aan restverwerking van onze producten + Efficiënt inkopen zoals panini kant en klaar zodat we zelf geen losse ingrediënten overhouden. + Deze actie vond plaats na afloop van de Dag van de Duurzaamheid in het Hoger Onderwijs op 29 mei 2015: <https://www.hsleiden.nl/actueel/nieuws/duurzaamheid/bijdrage-catering.html> + Het hebben van de mogelijkheid om losse componenten te kunnen bestellen, hier ook gebruik van te maken zodat je geen onnodige colli's binnenkrijgt

1 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Initiatieven geven een actieve houding tegenover het beperken van voedselverspilling weer. De onderwijsinstelling kan meerdere punten verdienen als er bewijs geleverd kan worden van concreet behaalde resultaten op dit moment.

Bedrijfsvoering - Eten en drinken

21. Verminderen vleesconsumptie – Heeft de catering activiteiten ondernomen om studenten en medewerkers te stimuleren om minder vlees, zuivel en eieren te eten?

2 punten

Ja, structureel, namelijk (+ bewijs van bv. meatless monday/duidelijke aanduiding vegetarisch/veganistisch/verkoop insecten, etc)

+ Meatless Monday is vanaf 1 maart ingevoerd. + Uitbreiding vegetarische broodjes(hip en healthy) + Iconen bordjes bij producten geplaatst waardoor allergenen beter zichtbaar zijn + Standaard vegetarische soepkeuze + Altijd 1 vegetarische maaltijd in de avond Eures: voor een gezonde en duurzame levensstijl” great people, great service, great results Als onderdeel van Compass Group PLC, wereldwijd marktleider in food en support services, hebben wij (Eures) een verantwoordelijkheid naar de wereld om ons heen. Wij hebben de ambitie iedere dag een positieve bijdrage te leveren aan een gezonde en duurzame levensstijl van onze gasten en medewerkers. Daarom is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) onderdeel van onze strategie voor duurzame groei.

2 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Bedrijfsvoering - Eten en drinken

22. Waterverbruik reductie – Is het waterverbruik op de onderwijsinstelling in de afgelopen drie jaar in totaal of per student/medewerker afgenomen?

4 punten

Nee

0 punten

Ontkennend antwoord gegeven door onderwijsinstelling, géén punten toegekend

Bedrijfsvoering - Eten en drinken

23. Kraanwater – Stimuleert de onderwijsinstelling actief het drinken van kraanwater?

2 punten

Ja (+ meer typen bewijs mogelijk, o.a. foto van bv. KRNWTR, Join the Pipe, Dopper, OneForOne of een ander initiatief met dezelfde doelstelling)

Het Facilitair Bedrijf van de hogeschool promoot actief het drinken van kraanwater, middels het tegen gereduceerde prijs verkopen van de Dopper (10 euro ipv 12,50 euro). Sinds september 2015 zijn er bij de Servicedesk van het Facilitair Bedrijf 234 Doppers verkocht. Daarnaast heeft een studententeam van de opleiding Commerciële Economie een Dopper-actie geïnitieerd, in samenwerking met de Servicedesk en Dopper. Hiervan is een artikel bijgevoegd, alsmede een aantal foto's. Deze actie stond in het teken van het verminderen van plastic afval en het promoten van het drinken van kraanwater. Studenten konden kiezen tussen een standaardflesje water voor een lage prijs, of voor een duurzame Dopper tegen een gereduceerd tarief. De studenten hebben zelf een video gemaakt en deze heeft de verkoopactie extra betekenis gegeven. De video is te zien in het bijgevoegde artikel.

1 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling maakt inzichtelijk dat zij het drinken van kraanwater actief stimuleert. Volledig aantal punten kan worden toegekend wanneer bewijs gegeven wordt voor het hebben van kraanwatertaps of één of meerdere andere initiatieven.

Ja (+ meer typen bewijs mogelijk, o.a. foto van bv. KRNWTR, Join the Pipe, Dopper, OneForOne of een ander initiatief met dezelfde doelstelling)

Er zijn 3 foto's toegevoegd van het Dopper-verkooppunt bij onze Servicedesk.

2 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. Andere onderwijsinstellingen die goed scoorden bij deze vraag waren aangesloten bij meerder initiatieven en hadden meerdere tappunten geïnstalleerd. Voor de SustainaBul van volgend jaar kan hierop worden verbeterd.

24. Investerings – Wordt er kapitaal van de instelling gebruikt voor investeringen die bijdragen aan een duurzame transitie?

5 punten

Ja (+ bewijs van voorbeelden in duurzaam investeringsfonds of in eigen beheer)

Het kapitaal dat Hogeschool Leiden gebruikt voor investeringen die bijdragen aan een duurzame transitie bestaat uit: + Sponsoring van evenementen via gratis beschikbaar stellen van ruimtes voor activiteiten in het kader van duurzaamheid + Het toewijzen van financiële middelen aan activiteiten als het Pop-up Green Office. + Investerings gedaan in het kader van eigen productiemiddelen en bedrijfsvoering, met als oogmerk een meer duurzame handelswijze. Zie voor voorbeelden hiervan de bijgevoegde documenten. Er zijn een aantal bijlagen toegevoegd aan dit document om de investeringen die bijdragen aan een duurzame transitie zichtbaar te maken. Uit de documenten blijkt dat Hogeschool Leiden onder andere investeert in duurzaamheid bij bouwactiviteiten, energiebesparende maatregelen en promotie van fietsgebruik voor woon- werkverkeer. Hiernaast werkt Hogeschool Leiden in een breder verband aan duurzaamheid met een sterk People-karakter: <http://www.economie071.nl/alle/vitaliteit-centraal-in-startup-experience/>. Hierin werken studenten in internationaal verband aan maatschappelijke vraagstukken. De compensatie van CO2 via het Fair Climate Fund gaat samen met de mogelijkheid voor studenten van Hogeschool Leiden om stage te lopen bij de Clean Cooking Stoves projecten van partners van het Fair Climate Fund om zo actief bij te dragen aan het terugdringen van de CO2-uitstoot van Hogeschool Leiden.

5 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Bedrijfsvoering - Financiën

25. Divesteringen – Heeft de instelling investeringen in de fossiele industrie gedivesteerd naar andere fondsen?*

5 punten

Nee

Ontkennend antwoord gegeven door onderwijsinstelling, géén punten toegekend.

0 punten

Ontkennend antwoord gegeven door onderwijsinstelling, géén punten toegekend.

0 punten

26. Duurzaam afvalbeleid – Wat zijn de ontwikkelingen van de instelling op afvalgebied (reductie, hergebruik, scheiding en verwerking) in de afgelopen drie jaar?*

10 punten

Er is weinig veranderd

Er zijn in de afgelopen jaren meerdere maatregelen genomen op het gebied van afvalpreventie (zie bijgevoegde documenten) en het hergebruiken van afgeschreven artikelen (zie als voorbeeld Groene Kaart Gispen). Dit heeft op verschillende gebieden tot succes geleid, zoals bij het terugdringen van papierafval. In 2015 hebben verbouwingsactiviteiten geleid tot een verhoging van de hoeveelheid afval (4,2 ton) en er is meer chemisch afval afgevoerd vanuit ons laboratoriumonderwijs (veroorzaakt door de groei van deze soort onderwijs). Deze twee factoren verklaren voor een groot deel de toename. Zie voor uitgebreide informatie over onze duurzaamheidsinspanningen: www.hsleiden.nl/duurzaamheid en de factsheet duurzaamheid: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/factsheet-duurzaam-hl.pdf>

4 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling maakt inzichtelijk dat er positieve ontwikkelingen zijn omtrent duurzaam afvalbeleid. Er kunnen meer punten worden toegekend indien de onderwijsinstelling bewijs kan leveren voor reductie van het totale afval/restafval, initiatieven tot hergebruik, scheiding en/of verwerking van algemene en specifieke afvalstromen, en beleid omtrent zwerfvuil.

Er is weinig veranderd

Het geringe aantal behaalde punten verbaast ons. In ons antwoord geven we aan dat er een reden is waarom Hogeschool Leiden in 2015 meer afval heeft geproduceerd: extra bouwafval vanwege verbouwingsactiviteiten en extra chemisch afval vanwege hoger studentenaantal bij onze laboratoriumopleidingen. Daarnaast tonen we aan dat er aan afvalpreventie wordt gewerkt en we tonen aan dat we actief meedoen aan hergebruik, bijvoorbeeld via Gispen. In onze ogen voldoen we daarmee aan wat de ranker ons naar aanleiding van Ronde 1 aan feedback geeft. Het nieuw toegevoegde Milieujaarverslag geeft een overzicht van afvalstromen en de afvalscheiding die plaatsvindt. Hieruit blijkt onder andere dat de afvalscheiding de afgelopen drie jaar is toegenomen. Dit MJV 2015 is ook te vinden op onze website: www.hsleiden.nl/duurzaamheid (rechterkolom).

7 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling maakt duidelijk inzichtelijk dat er positieve ontwikkelingen zijn omtrent duurzaam afvalbeleid, ondanks de afvaltoename.

Bedrijfsvoering - Emissies

27. Reduceren emissies – Wat zijn de ontwikkelingen van de instelling op het gebied van CO₂-eq emissies (registratie, communicatie & reductie) in de afgelopen drie jaar?*

7 punten

Er is een verbetering (bijv. reductie per student/medewerker en/of totaal)

Hoewel de CO₂-eq emissies van de studenten en medewerkers van Hogeschool Leiden in 2015 een lichte stijging laat zien in vergelijking met 2014, is er ten opzichte van de situatie drie jaar geleden nog steeds sprake van een grote daling van de voetafdruk van de studenten en medewerkers van de Hogeschool Leiden. Daar komt bovenop dat Hogeschool Leiden met ingang van 2014 haar CO₂-eq emissies compenseert door aankopen van certificaten van het Fair Climate Fund van ICCO. Bijgevoegd is het certificaat over 2014, die van 2015 volgt begin april.

6 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Uitsplitsing laten zien naar andere emissiebronnen (methaan, stikstofoxiden, fijnstof) levert het totale aantal punten op.

Er is een verbetering (bijv. reductie per student/medewerker en/of totaal)

De certificaten van de compensatie voor 2015 zijn bijgevoegd. Deze zijn ook te vinden op onze website: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/hoge-school-leiden-footprint-2015-certificaat.pdf> en <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/hoge-school-leiden-footprint-2015.pdf>

6 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend.

28. Duurzaam vervoersbeleid (nieuw) - Heeft de instelling maatregelen genomen om het woon-werkverkeer en zaken- of dienstenverkeer te verduurzamen?

5 punten

Ja, namelijk de volgende maatregelen (+ bewijs)

4 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Het maximaal aantal punten kan worden toegekend indien de onderwijsinstelling bewijs levert voor het stimuleren van thuiswerkmogelijkheden.

Ja, namelijk de volgende maatregelen (+ bewijs)

Hogeschool Leiden faciliteert thuiswerken. Medewerkers beschikken over mobiele telefoons en laptops, waarmee vanuit het eigen huis of andere werkplekken gewerkt kan worden zonder dat er naar de hogeschool hoeft te worden gereisd. Een nieuw initiatief is Mijn.hsleiden.nl, een portal waarop elke medewerker van Hogeschool Leiden kan inloggen en zo zijn/haar eigen werkomgeving aantreft. Office365 zorgt hierbij voor een grote mate van onafhankelijkheid van werken binnen de hogeschool: medewerkers kunnen van huis uit beschikken over alle benodigde programma's en documenten. Een grote stap voorwaarts.

5 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. Door het bewijs geleverd in ronde 2 kon het maximaal aantal punten worden toegekend.

Integrale benadering - Algemeen

29. Communicatie – Heeft de instelling een centraal communicatie platform met betrekking tot duurzaamheid binnen de onderwijsinstelling?

3 punten

Ja (+ bewijs van communicatieplan/-platform)

Zie bijgevoegd communicatieplan. Zie voor uitgebreide informatie over onze duurzaamheidsinspanningen: www.hsleiden.nl/duurzaamheid en de factsheet duurzaamheid:

<https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/over-hl/factsheet-duurzaam-hl.pdf>

2 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. Het bijgevoegde communicatieplan en websites zijn voorbeelden van eenrichtingsverkeer binnen de centrale communicatie. Indien de onderwijsinstelling kan aantonen dat er centraal gecommuniceerd wordt over duurzame initiatieven via bijvoorbeeld Facebook, Twitter, Green Office et cetera en er hierbij sprake is van tweerichtingsverkeer, kan het maximale aantal punten toegekend worden.

Ja (+ bewijs van communicatieplan/-platform)

Bij de vragen elders in de vragenlijst is het gebruik van social media en de mogelijkheid tot interactieve communicatie aangegeven. Daarvan zijn bewijzen toegevoegd aan deze vraag: uitingen op social media, een nieuw initiatief in onze Pop-up Green Office en een prijsvraag om plastic afval te verminderen.

3 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. Er rest nog een algemene opmerking die voor meer onderwijsinstellingen geldt, maar gezien de puntentoekenning niet wordt meegenomen. De ranker is van mening dat voor verdere verduurzaming van de onderwijsinstelling in de toekomst meer aandacht moet worden besteed aan interne communicatie: tussen medewerkers, studenten en docenten (tweerichtingsverkeer). Op dit moment zijn de communicatiemaatregelen vaak toegespitst op verduurzaming van de maatschappij (extern) en minder gericht op verduurzaming van de onderwijsinstelling an sich (intern).

30. Studentenparticipatie – Betreft de onderwijsinstelling studenten bij duurzaamheidsinitiatieven of -beleid?

4 punten

Ja op verschillende manieren (+ bewijs)

In 2015 heeft het Pop-up Green Office de hogeschool doorgereisd als centrum van duurzaamheidsactiviteiten. Sinds het begin van het huidige studiejaar heeft het houten huisje een permanente plek gevonden op en vaste locatie in het gebouw en wordt het ingezet als tijdelijk verblijf van studentenactiviteiten op het gebied van duurzaamheid. Bijgevoegd document mbt CompleX is een voorbeeld van een van die activiteiten. Studenten van het honoursprogramma van Hogeschool Leiden hebben in december 2015 advies uitgebracht aan de Wethouder van Leiden met duurzaamheid in het pakket. Het bijgevoegde boekje is daar een voorbeeld van. Voorafgaand aan die presentatie vond er een serie colleges plaats over met als Titel: Renaissance 2.0. Het programma daarvan is ook bijgevoegd. In januari 2016 faciliteerde de hogeschool een Dopper-actie door studenten van de opleiding Commerciële Economie. Op de duurzaamheidspagina's op de website van Hogeschool Leiden is informatie te vinden over duurzaamheidsinitiatieven van studenten en medewerkers: www.hsleiden.nl/duurzaamheid.

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Integrale benadering - Samenwerking

31. Medewerkersparticipatie – Betreft de onderwijsinstelling medewerkers bij duurzaamheidsinitiatieven of -beleid?

4 punten

Ja op verschillende manieren (+ bewijs van medewerkers door bv. fysieke plek, ureninzet, digitale of schriftelijke informatie)

Het milieumanagement-team is vanuit het Facilitair Bedrijf betrokken bij milieu- en duurzaamheidsvraagstukken. De twee bijgevoegde documenten geven inzicht in hun verantwoordelijkheden en inzet. In september 2015 is er een competitie gehouden onder studenten en personeel waarin zij ideeën konden indienen mbt duurzaamheidsbeleid. Deze competitie is gewonnen door Docente Verpleegkunde Trudy Pijnacker. Haar prijs was een dag meevaren met Plastic Jager Merijn Tinga, die een reis van 5 maanden maakte om plastic soup in de Baltische zee onder de aandacht te brengen. (zie bijgevoegd document, met daarin een filmverslag) Op de duurzaamheidspagina's op de website van Hogeschool Leiden is informatie te vinden over duurzaamheidsinitiatieven van studenten en medewerkers: www.hsleiden.nl/duurzaamheid.

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Integrale benadering - Samenwerking

32. Samenwerking relevante partners – Is de instelling onderdeel van samenwerkingsverbanden die lokaal, nationaal of internationaal de doelstelling hebben om een duurzame transitie teweeg te brengen?

2 punten

Ja, van meerdere samenwerkingsverbanden

Hogeschool Leiden is gesprekspartner van de Gemeente Leiden, zowel in de beleidsvorming rond duurzaamheid (vanuit de Dienst Beleid & Strategie) als vanuit studenten (Honoursstudenten adviseren Wethouder). Hogeschool Leiden is Unesco-school. Uit het bijgevoegde jaarverslag is te zien welke activiteiten in dat kader hebben plaatsgevonden op duurzaamheidsterrein. Daarnaast is Hogeschool Leiden Sponsor van de Duurzame Onderwijsgids en is het lid van Duplho en het Groene Brein.

2 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend. Deze initiatieven laten perfect zien dat de onderwijsinstelling zowel aan kenniswerven als kennisdelen doet.

Integrale benadering - Sociale duurzaamheid

33. Duurzaam personeelsbeleid (nieuw) - Heeft de instelling maatregelen genomen om het personeelsbeleid te verduurzamen? Denk aan mogelijkheden tot persoonlijke ontwikkeling, flexibiliteit, gezondheids- of diversiteitsbeleid of beleid op social return?

4 punten

Ja, de instelling houdt zich op meerdere manieren bezig met duurzaam personeelsbeleid (+bewijs)

Hogeschool Leiden zet in op duurzame inzetbaarheid van haar personeel. Bijgevoegde documenten geven daar blijk van. + Zo geeft de hogeschool haar medewerkers de mogelijkheid om 'Duurzame Inzetbaarheidsuren' (DI-uren) in te zetten om naast hun reguliere werk activiteiten te ondernemen die zorgen voor een duurzame inzet. + De hogeschool geeft voorlichting en instructie mbt schermgebruik en werkplekbeheer + Hogeschool Leiden is een samenwerking gestart met het Zilveren Kruis op het gebied van Gezondheidsmanagement. + Hogeschool Leiden heeft een professionaliseringsplan met daarin ruime aandacht voor duurzame inzetbaarheid.

3 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling is op verschillende manieren bezig met het bevorderen van een duurzaam personeelsbeleid. Meer punten zijn te verdienen wanneer de onderwijsinstelling kan laten zien dat zij ook beleid heeft voor bijvoorbeeld diversiteit of social return.

Ja, de instelling houdt zich op meerdere manieren bezig met duurzaam personeelsbeleid (+bewijs)

Het Diversiteitsbeleid 2012-2016 van Hogeschool Leiden is toegevoegd. Daarnaast zijn ook een aantal notities met betrekking tot arbeidsinclusie bijgevoegd, onze invulling van Social Return (zie voor de gebruikte definitie: [http://www.stichtingsocialreturn.nl/site/index.php/wat-is-social-return.](http://www.stichtingsocialreturn.nl/site/index.php/wat-is-social-return))

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Integrale benadering - Sociale duurzaamheid

34. Duurzame leer- en werkomgeving (nieuw) - Heeft de instelling maatregelen of projecten om een duurzame leer- en werkomgeving te creëren? Denk aan anti-discriminatie- of pestbeleid of beleid ter bevordering van inclusiviteit

4 punten

Ja, de instelling houdt zich op meerdere manieren bezig met het bevorderen van een duurzame leer- en werkomgeving (+ bewijs)

Hogeschool Leiden is een inclusieve organisatie. Dit uit zich in de inspanningen die de hogeschool onderneemt op arbeidsinclusie, maar ook als het gaat om het begeleiden van Vluchtelingstudenten. Het hijsen van de regenboogvlag op coming-out-day geeft ook aan dat Hogeschool Leiden een plaats moet zijn waar iedereen zich thuis voelt. Hieronder valt ook de samenwerking met de Plastic Soup Surfer / Plastic Jager Merijn Tinga. Hij reisde 5 maanden met een zeilboot vanuit Nederland naar Scandinavië en de Baltische staten om aandacht te vragen voor het plastic afval in de zee. Hij overhandigde watermonsters aan de opleiding Chemie om te analyseren vanuit alle zeden die hij bevoer. Wel iets anders dan een emmer met zeewater uit Katwijk.

3 punten

Goed, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling laat zien op het gebied van arbeidsinclusie en participatie bezig te zijn met de bevordering van een duurzame leer- en werkomgeving. Voor de ranker is het onduidelijk hoe de voorbeelden die de onderwijsinstelling geeft (zoals het hijsen van de regenboogvlag) past in het beleid van de instelling op het gebied van diversiteit. Ditzelfde geldt voor de samenwerking met Plastic Soup Surfer Merijn Tinga. Wanneer duidelijk gemaakt kan worden hoe deze initiatieven binnen het beleid van de onderwijsinstelling passen, kan het volledige aantal punten worden toegekend.

Ja, de instelling houdt zich op meerdere manieren bezig met het bevorderen van een duurzame leer- en werkomgeving (+ bewijs)

Om de inbedding van activiteiten zoals het hijsen van de regenboogvlag en de samenwerking met de Plastic Soup Surfer te illustreren, is de beleidsnota Maatschappelijke Verantwoordelijkheid Hogeschool Leiden""bijgevoegd. In deze nota wordt invulling gegeven aan de begrippen duurzaamheid en diversiteit. Ook worden er een tijdpad en (voorbeelden van) activiteiten beschreven. Het hijsen van de regenboogvlag en de samenwerking met de Plastic Soup Surfer zijn hier uitingen van.

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Integrale benadering - Sociale duurzaamheid

35. Maatschappelijke betrokkenheid (nieuw) - Stimuleert de instelling actief maatschappelijke betrokkenheid en participatie bij zowel haar studenten als medewerkers?

4 punten

Ja, structureel met de volgende maatregelen/projecten (+ bewijs)

Vanuit haar Maatschappelijke Verantwoordelijkheid stimuleert Hogeschool Leiden haar medewerkers om maatschappelijk betrokkenheid te tonen. Zie hiervoor het beleidsdocument. Uitingen hiervan zijn activiteiten op duurzaamheidsgebied, maar ook activiteiten voor vluchtelingen, goede doelen acties en activiteiten in en rond de stad Leiden.

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

36. Successen– wat zijn de best practices en succesfactoren van de instelling bij de integratie van duurzaamheid in onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering?

4 punten

1. De "Minor Global Awareness, Sustainable development in a global perspective" is een multidisciplinaire minor die studenten een brede visie geeft op ontwikkelingen in verschillende werelddelen, maar altijd met de focus op drie UNESCO-doelen voor internationale samenwerking: The principle of sustainable development, the principle of global awareness and the principle of social responsibility. Aangeboden in het Engels geeft de minor niet alleen studenten van Hogeschool Leiden een kans hun inzichten te vergroten en daarnaar te handelen, maar ook studenten van (internationale) partnerinstellingen. Door te werken met een beperkt aantal vaste projecten in ontwikkelingslanden is bovendien de duurzaamheid in die projecten gewaarborgd. Een parel. 2. De Green-tour van Hogeschool Leiden. Opgezet als manier om de vaak onzichtbare maatregelen op duurzaamheidsgebied in onze bedrijfsvoering te tonen. Deze rondleiding door en langs ons gebouw is een motor geworden voor het bewustzijn met betrekking tot de inspanningen die Hogeschool Leiden zich getroost op dit gebied. Door diegenen die mee zijn geweest wordt deze rondleiding als een eye-opener ervaren: het warmte-wiel, de WKO, LED-verlichting, afvalverwerking, het gebeurt elke dag zonder dat studenten en medewerkers er erg in hebben. Deze rondleiding speelt een rol in het vergroten van de kennis op duurzame bedrijfsvoering. 3. Het Houten huisje. Ontworpen speciaal voor Hogeschool Leiden en als duurzaam gebouwd en demontabel huisje een symbool voor duurzaamheid geworden. Het staat momenteel bij de ingang van de hogeschool en is een kenmerk geworden van de duurzaamheidsinspanningen die verricht worden. Momenteel wordt het huisje gebruikt voor (kortdurende) initiatieven op duurzaamheidsgebied. 4. Het jaarbeeld 2015: een grotendeels met beelden gevuld overzicht van 2015 van activiteiten van Hogeschool Leiden, met daarin ruime aandacht voor duurzaamheid in de verschillende facetten. Want we doen zo veel, en we moeten het nog beter voor het voetlicht krijgen. 5. Het jaarlijkse symposium Duurzaam Samenwerken. Inspirerende bijeenkomsten die jaarlijks in oktober op de agenda staan. Naast de aansprekende keynotes en interessante workshops is het vooral een plek om mensen te ontmoeten en te spreken. Kijk zelf: <https://www.youtube.com/watch?v=AWxLwrsOXe0> 6. Tech-talk en Winterborrel bij Generade. Een onvermoeibare inzet om genomics onder de aandacht te brengen, vanuit onderzoek in het eigen instituut. Dit samenwerkingsverband trok afgelopen jaar meer dan 100 studenten die vanuit stage of afstuderen onderzoeksprojecten doorliepen. De successen hebben allen een overeenkomst: ze laten zien hoeveel we doen. Er gebeurt zo veel op duurzaamheidsgebied binnen Hogeschool Leiden dat het bekendmaken hiervan in grote mate bijdraagt aan bewustwording hiervan.

2 punten

Voldoende, gedeelte van het totaal aantal punten toegekend. De onderwijsinstelling levert voldoende bewijs voor best practices op het gebied van onderwijs en bedrijfsvoering, maar onvoldoende op het gebied van onderzoek. Als dit wordt aangeleverd kunnen er alsnog meer punten worden toegekend.

Twee best practices op het gebied van onderzoek op duurzaamheidsgebied zijn het onderzoek naar Duurzaam Actief Burgerschap vanuit de WMO-werkplaats Den Haag - Leiden en het onderzoek Kennisnetwerk Ouderen en Preventie (KNOP). Beschrijvingen van deze onderzoeken zijn bijgevoegd. Deze onderzoeken zijn best practices omdat ze zich concentreren op sociale duurzaamheid: netwerken, eigen regie, wijkteams en samenwerken met verschillende partners. De thema's zijn maatschappelijk zeer relevant en gericht op enerzijds het verduurzamen van actief burgerschap en anderzijds het zo lang mogelijk thuis laten wonen van ouderen door het vergroten van hun zelfredzaamheid. Bovendien is participatie door studenten van deelnemende HO-instellingen een voorname factor in het succes van deze onderzoeken. De twee onderzoeken zijn tot stand gekomen door een mix van subsidie en eigen bijdragen vanuit de deelnemende instellingen.

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.

Integrale benadering - Successen en uitdagingen

37. Gebreken & uitdagingen– Wat zijn de grootste gebreken en uitdagingen bij de integratie van duurzaamheid in onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering?

4 punten

Terugkijkend op het antwoord van vorig jaar zijn de uitdagingen deels gelijk gebleven: 1. Het kost veel moeite om studenten naast hun drukke onderwijsprogramma, bijbanen en sociale verplichtingen structureel te binden aan grootschalige initiatieven op duurzaamheidsgebied. Veel studenten zijn gemotiveerd, maar de druk van het studeren en in het levensonderhoud voorzien zorgt ervoor dat de tijd en energie ontbreekt om zich stelselmatig te binden aan georganiseerde inzet. Momenteel wordt ingezet op studenten van het Honoursprogramma, de Studentenraad en studieverenigingen, vanwege hun extra sterke band met de hogeschool. 2. Het bereiken van alle studenten. Studenten zijn blij verrast als ze de Zilveren Sustainability zien hangen. Terwijl er videoverslagen zijn gemaakt, sociale media zijn ingezet, competities zijn bedacht, is het toch moeizaam om de gehele populatie op de hogeschool te bereiken. De overvloed aan informatie op (sociale) media draagt hier aan bij. Wat lezen studenten wel, wat lezen ze niet. Ook het personeel is selectief in het opnemen van de informatie die wordt verstrekt. Hoewel een aantal uitingen succesvol is (zie vraag 36), blijft deze communicatie een grote uitdaging. 3. Het 'uitgeknepen spons' effect: de vooruitgang in duurzame bedrijfsvoering is niet meer zo groot als in de jaren 2010-2015. Er zijn veel resultaten bereikt, besparingen gerealiseerd en de curve loopt minder steil. Grote resultaten worden nu afhankelijk van grote infrastructurele projecten, die niet altijd passen in beschikbaar budget of beschikbare tijd. 4. Het mixen van studenten en medewerkers om samen aan uitdagingen te werken. Gerichtheid op vakgebonden onderwijs en onderzoek hindert multidisciplinaire en/of interprofessionele samenwerking. Dit is een uitdaging omdat juist de verschillende professionele invalshoeken vanuit meerdere opleidingen kunnen leiden tot verrassende inzichten en maatregelen. Een groter aanbod en grotere vrijheid bij het kiezen van multidisciplinaire onderwijs- en onderzoeksprojecten (minoren, etc.) zou een stimulans zijn.

4 punten

Uitstekend, totaal aantal punten toegekend.